

Radion COJOCARU*,
radioncojocaruu@gmail.com

Valeria SEREBREAN**,
valeria2002ser18@gmail.com

DESPRE ȘANTAJUL INFORMATIC SĂVÂRȘIT PRIN AMENINȚAREA CU DIVULGAREA DATELOR COMPROMIȚĂTOARE

Dezvoltarea vertiginoasă a tehnologiilor informaționale a determinat răspândirea pe mapamond a unor noi forme de activități infracționale, din categoria cărora face șantajul comis prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială. În cadrul acestei activități infracționale, victimele de cele mai multe ori sunt amenințate cu răspândirea unor date compromițătoare, fiind puse în fața a două realități: sacrificarea bunei reputații sau satisfacerea cerinței șantajistului de a-i oferi remunerarea pretinsă. Rațiunea acestui demers științific rezidă din necesitatea unei evaluări și armonizări perpetue a legislației penale la noile tendințe de evoluție a infracțiunii de șantaj.

Scopul direct al studiului îl constituie cercetarea din perspectiva științei dreptului penal a șantajului informatic săvârșit prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială prin care se urmărește amenințarea victimei cu divulgarea datelor compromițătoare. Scopul indirect, mai îndepărtat, al studiului este reconceptualizarea și remodelarea efectului descurajator al legii penale în funcție de gravitatea și tendințele de răspândire ale acestei forme de șantajare.

* Profesor universitar, doctor, Director al Școlii Doctorale Științe penale și drept public, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md. Lector universitar, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, România. ORCID ID: 0000-0002-3809-7392, e-mail: radioncojocaruu@gmail.com

** Studentă a Facultății Drept, Administrație, Ordine și Securitate Publică a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>), e-mail: academia@mai.gov.md. ORCID ID: 0009-0009-9137-9223, e-mail: valeria2002ser18@gmail.com

Drept rezultat, au fost inserate mai multe rezultate științifice care, pe de o parte, vor facilita cunoașterea cognitivă a fenomenului, iar pe de altă parte vor permite abordarea dintr-o nouă perspectivă a șantajului comis prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială. Finalitatea cercetării și-a găsit expresie în livrarea unui nou model de incriminare a infracțiunii prevăzute de art. 189 C.pen. al Republicii Moldova, prin care, pe de o parte, se face o diferențiere netă dintre „șantaj” și „extorcare”, iar pe de altă parte este diferențiată răspunderea penală pentru săvârșirea faptei ilicite prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială.

Articolul a fost adânc inspirat de discuțiile generate în contextul studierii disciplinei Drept penal (Partea Specială) de către studenții Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, promoția anului 2025.

Cuvinte-cheie: infracțiune, pedeapsă penală, șantaj, extorcare, șantaj informatic, amenințare, mediu online, tehnologii informaționale.

ABOUT CYBER BLACKMAIL BY THREATENING TO RELEASE COMPROMISING DATA

The rapid development of information technologies has determined the spread of new forms of criminal activities across the globe, in the category of which blackmail is committed through the use of computer systems or social communication networks. As part of this criminal activity, the victims are most often threatened with the spread of compromising data, being put in front of two realities: sacrificing good reputation or satisfying the blackmailer's demand to give him the claimed remuneration. The reason for this scientific approach lies in the need for a perpetual evaluation and harmonization of the criminal legislation with the new trends in the evolution of the crime of blackmail.

The direct aim of the study is the investigation from the perspective of the science of criminal law of computer blackmail committed through the use of computer systems or social communication networks through which the victim is threatened with the disclosure of compromising data. The indirect, more distant aim of the study is to reconceptualize and reshape the deterrent effect of the criminal law according to the severity and prevalence trends of this form of blackmail.

As a result, several scientific results have been inserted which, on the one hand, will facilitate the cognitive knowledge of the phenomenon, and on the other hand will allow to approach from a new perspective the blackmail committed through the use of computer systems or social communication networks. The finality of the research found its expression in the delivery of a new model of criminalization of the offense provided for in art. 189 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, by which, on the one hand, a clear differentiation is made between “blackmail” and “extortion”, and on the other hand, the criminal liability for committing the illegal act through the use of computer systems or social communication networks is differentiated.

The article was deeply inspired by the discussions generated in the context of studying the discipline of Criminal Law (Special Part) by the students of the “Ștefan cel Mare” Academy of the Ministry of the Interior of the Republic of Moldova, class of 2025.

Keywords: offence, criminal punishment, blackmail, extortion, computer blackmail, threat, online environment, information technologies.

1. INTRODUCERE

Revoluția digitală, care a demarat la sfârșitul secolului XX, a marcat începutul unei noi epoci de dezvoltare a omenirii, denumită „era informațională”, în care s-au obținut posibilități nelimitate de a accesa, stoca, prelucra și transmite informații. În pofida multiplelor beneficii pe care le aduc domeniilor de activitate umană, tehnologiile informaționale sunt utilizate tot mai frecvent de infractori la săvârșirea faptelor penale specifice: escro-

cherii informaționale, trafic de droguri, fraude și falsuri informatice, perturbări ale sistemelor informatice, furturi de date etc. În context, societatea manifestă o preocupare constantă în direcția aplicării măsurilor preventive și de control social asupra criminalității informaționale, din categoria cărora fac parte și măsurile descurajatorii cu caracter penal.

În categoria multiplelor conduite ilicite, ce pot fi comise prin utilizarea mijloacelor informaționale, se înscrie infracțiunea de șantaj incriminată la art. 189 C.pen. al RM. Studiul practicii judiciare a Republicii Moldova denotă că, cel mai frecvent, șantajul săvârșit prin utilizarea tehnologiilor informaționale se exprimă prin a-i cere victimei de a transmite bunuri, drepturi asupra bunurilor sau de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial, recurgându-se la amenințarea ei cu răspândirea unor date compromițătoare și care-i știrbesc din reputație. Nu sunt excluse cazurile de comitere a șantajului informatic și prin alte forme de amenințare descrise la art. 189 C.pen.: amenințarea cu aplicarea violenței, cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor, cu răpirea proprietarului, posesorului, deținătorilor sau a rudelor, ori a persoanelor apropiate acestora.

În vederea asigurării unei abordări comprehensive a fenomenului au fost luate în calcul mai multe premise de cercetare. O primă premisă, care asigură dimensiunea empirică a cercetării, o constituie analiza cazuistică a șantajului săvârșit prin mijloace informaționale în practica judiciară a Republicii Moldova. O altă premisă inerentă este determinată de abordarea critică a normei incriminatorii consacrată la art. 189 C.pen., abordare care ar permite evaluarea efectului descurajator al legii penale și a măsurii în care caracterul preventiv-penal este adaptat la noile manifestări de pericol ale acestui flagel social. În același sens se face necesară studierea infracțiunii de șantaj și prin prisma dreptului penal comparat, pentru a valorifica experiența pozitivă a legislațiilor penale ale statelor europene în prevenția penală a fenomenului. Nu în ultimul rând urmează a fi valorificate abordările doctrinare naționale existente în materia infracțiunii de șantaj, fundamentate de A. Borodac, Iu. Larii, S. Crijanovschi ș.a.

În ipoteza dezvoltării rezultatelor științifice obținute prin prezentul studiu, va fi remodelat conceptul normativ de prevenire a șantajului informatic nu doar din perspectiva protecției penale a relațiilor sociale referitoare la protejarea patrimoniului persoanei, ci și a relațiilor sociale de protecție a libertății psihice și demnității persoanei, precum și a relațiilor sociale referitoare la disponibilitatea și confidențialitatea sistemelor informaționale. Pe această bază se urmărește generarea de discuții științifice pentru dezvoltarea și fundamentarea unor amendamente legislative, prin care urmează să fie reevaluat efectul preventiv al legii penale în materia faptei de șantaj.

2. METODOLOGIE

În contextul elaborării prezentului studiu au fost utilizate diverse metode de cercetare aferente științei juridico-penale: *metoda analizei logice*, axată pe ideea utilizării raționamentelor logice la interpretarea normelor de drept penal, care a permis argumentarea juridică a tezelor, constatărilor și rezultatelor științifice; *metoda analizei critice*, care a permis sintetizarea și examinarea critică a tezelor doctrinare existente pe marginea infracțiunii de șantaj; *metoda comparativă*, ce constă în studierea legislațiilor penale ale statelor străine în materia infracțiunii de șantaj; *metoda clasificării*, care a permis identificarea diferitelor forme ale infracțiunii de șantaj, inclusiv a „șantajului informatic” săvârșit prin utilizarea tehnologiilor informaționale; *metoda studiului caz*, preocupată de examina-

rea cazuisticii în materia infracțiunii de șantaj prin utilizarea tehnologiilor informaționale.

Listă de abrevieri:

CSJ – Curtea Supremă de Justiție;

Sect. – Secțiune;

Art. – Articol;

RM – Republica Moldova;

C.pen. – Cod penal;

Op.cit. – operă citată;

Nr. – număr;

Alin. – alineat;

Lit. – literă;

3. DISCUȚII

3.1. Elemente de drept penal comparat

Regatul Unit

Legea privind justiția penală și ordinea publică din 2.11.1994 incriminează șantajul, *extorcarea și cererea de bani cu amenințări* în Sect. 17 alin. (1), după cum urmează: „constituie infracțiune fapta persoanei care, în scopul de a obține un venit pentru sine sau pentru altul sau cu intenția de a cauza pierderi altuia, face orice cerere nejustificată însoțită de amenințări”¹. Pentru existența faptei este obligatoriu ca cererea înaintată de făptuitor să fie nejustificată. În acord cu alin. (2) al Sect. 17, „orice cerere însoțită de amenințări se consideră nejustificată, cu excepția a două cazuri: 1) făptuitorul are motive rezonabile de a formula cererea; 2) utilizarea amenințărilor este un mijloc adecvat de consolidare a cererii”. O noțiune similară a infracțiunii de șantaj este statuată în Secțiunea 20 din Legea furtului a Irlandei de Nord din 1969².

În doctrina penală engleză și cea americană se face o diferențiere netă dintre semnificația juridică a termenilor de „șantaj” și de „extorcare”. Șantajul diferă de extorcare prin aceea că bunurile nu sunt cerute prin amenințare cu vătămare corporală, ci prin amenințarea de a dezvălui ceva presupus de a fi vătămător pentru victimă³.

Un asemenea mod de abordare își are un substrat istoric. Prin Legea furtului din 1916, șantajul era incriminat în trei secțiuni distincte: 29, 30 și 31. În Sect. 29 era consacrată extorcarea, cu denumirea marginală de *cererea de bani etc. prin amenințări*, fapta persoanei care în mod verbal sau în scris, inclusiv printr-o scrisoare, solicita oricărei persoane cu amenințări și fără vreo cauză rezonabilă sau probabilă, o proprietate sau orice alt lucru de valoare. În Sect. 31, cu titlul de *amenințarea cu publicarea, cu intenția de a stoarce*, era sancționată fapta persoanei care cu intenția de a stoarce orice lucru valoros, publica sau amenința să publice orice calomnie asupra unei alte persoane. Prima faptă era sancționată ca infracțiune, vinovatul fiind pasibil de detenție pe viață; iar a doua – ca

¹ Criminal justice (public order) act, 1994. <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1994/act/2/enacted/en/html> (accesat la data de 17.11.2024).

² Theft Act (Northern Ireland) 1969. <https://www.legislation.gov.uk/apni/1969/16/contents> (accesat la data de 17.11.2024).

³ Kopecký Kamil, Online blackmail of Czech children focused on so-called “sextortion” (analysis of culprit and victim behaviors). *Telematics and informatics*, vol. 34, nr. 1, 2017. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0736585316300090> (accesat la data de 17.10.2024).

o contravenție, condamnatul fiind pasibil de închisoare, cu sau fără muncă silnică, pe un termen care nu depășește doi ani⁴.

În temeiul reglementărilor menționate *supra*, autorul Chen Yehudai delimitează „șantajul informațional” de „extorcare”. În cazul „extorcării” cererea este însoțită de amenințarea persoanei cu cauzarea oricărui prejudiciu, iar în cazul „șantajului informațional” cererea este însoțită de amenințarea victimei cu răspândirea unor știri calomnioase sau adevărate care-i știrbesc reputația sau demnitatea. În viziunea autorului, considerentele sociale care au condus și au stat la baza incriminării infracțiunii de „șantaj informațional” nu mai sunt convingătoare, pledând pentru dezincriminarea acestei fapte. Drept argument se invocă tendința legiuitorilor de a nu mai proteja reputația persoanei prin mijloace de drept penal. Autorul conchide că din moment ce calomnia nu mai constituie o infracțiune, ci o faptă amorală, ar trebui ca și șantajul informațional să fie exclus din lista incriminărilor penale⁵.

Republica Franceză.

În legislația penală franceză infracțiunea de extorcare este incriminată distinct de infracțiunea de șantaj. Extorcarea este prevăzută la art. 312-1 Sect. I „Despre extorcare”, Capitolul II „Despre extorcare”, Titlul I „Despre însușirile frauduloase” din Cartea III „Despre crimele și delictele împotriva proprietății”. Infracțiunea este definită ca fiind „obținerea prin violență, amenințare cu violențe sau prin constrângere a unei semnături, angajament sau renunțări, fie dezvăluirea unui secret, fie predarea de fonduri, de valori sau a unui bun oarecare”. La rândul său, infracțiunea de șantaj este incriminată în Sect. 2 cu denumirea marginală „Despre șantaj”. Potrivit art. 312-10, șantajul constă în acțiunea de „obținere prin amenințare cu dezvăluirea sau imputarea faptelor de natură să aducă atingere onoarei sau demnității, fie a unei semnături, a unui angajament sau renunțări, fie dezvăluirea unui secret, fie predarea de fonduri, de valori sau a unui bun oarecare”⁶.

Cod penal al Marelui Ducat de Luxemburg.

Legislația penală belgiană incriminează fapta de extorcare și de șantaj după un model similar celui francez. Extorcarea este statuată la art. 470 alin. (1) C.pen. prin următoarea formulare legislativă: „extorcarea prin violențe sau amenințări fie în scopul obținerii de fonduri, valori, obiecte mobiliare sau de chei electronice, fie în scopul obținerii unui înscris, act, document prin care se stabilește dreptul patrimonial, o dispoziție sau o scutire”. Șantajul este statuat la alin. (2) al aceluiași articol ca fiind „acțiunea de amenințare scrisă sau verbală de dezvăluire sau aducere de învinuiri calomnioase sau defăimătoare săvârșită în scopul de a obține de la victimă fonduri, valori, obiecte mobiliare sau chei electronice, fie semnarea sau predarea de înscrisuri”⁷.

⁴ Larceny Act 1916. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/50/enacted> (accesat la data de 17.11.2024).

⁵ Chen Yehudai, Informational Blackmail: Survived by Technicality. *MARQUETTE LAW REVIEW*, Issue 4, Summer 2009, Volum 92, p. 780-827. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/50/enacted> (accesat la data de 17.10.2024).

⁶ Code pénal de la République Française. <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section> (accesat la data de 18.10.2024).

⁷ Code pénal version consolidée applicable ou 08.03.2024. <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/code/penal/20240308> (accesat la data de 18.10.2024).

Spania.

În C.pen. al Spaniei nu există o infracțiune cu denumirea marginală de „șantaj”, termenul neavând uzanță legislativă. Legiuitorul spaniol incriminează însă distinct infracțiunea de „extorcare” și cea de „amenințare”, care convențional poate săvârșită prin forma șantajului. Astfel, la art. 243 din Titlul XIII „Delicte împotriva patrimoniului și împotriva ordinii socio-economice”, este statuată fapta de extorcare după cum urmează: „persoana care, în scopul obținerii unui beneficiu, obligă pe altul, prin violență sau intimidare, să realizeze sau să nu realizeze o acțiune sau un demers juridic în prejudiciul patrimoniului său sau al unui terț”. Infracțiunea este pedepsită cu închisoare de la 1 la 5 ani, „fără a se aduce atingere pedepselor ce s-ar putea aplica pentru actele de violență fizică înfăptuite”.

Într-un al cadru incriminator, la art. 169 C.pen. spaniol, situat în Capitolul II „Amenințarea”, Titlul III „Delicte împotriva libertății”, este descrisă fapta de „amenințare a unei persoane, familiei sale sau altor persoane apropiate acesteia, cu un rău care constituie o infracțiune de omor, vătămare, avort, tortură sau cu un alt rău împotriva integrității morale, libertății sexuale, onoarei, patrimoniului”. Fapta se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani, dacă amenințarea se face pentru a obține o sumă de bani sau pentru a impune o altă condiție, chiar dacă nu este ilicită, și dacă cel vinovat și-a atins scopul. Totodată, pedepsele pot fi aplicate în jumătatea lor superioară dacă amenințările sunt făcute în scris, prin telefon sau prin orice mijloc de comunicare sau de reproducere sau în numele unor entități sau grupări reale sau ipotetice.

Portugalia.

În legislația penală a Portugaliei, la art. 223 din Capitolul III „Despre infracțiunile împotriva patrimoniului” este instituită răspunderea penală pentru infracțiunea de șantaj cu următoarea formulare legislativă: „cel care urmărește scopul de a se îmbogăți sau a-l îmbogăți ilegal pe un terț, de a constrânge prin violență sau amenințări o persoană la un aranjament patrimonial care-i provoacă un prejudiciu, se sancționează cu închisoarea de până la 5 ani”⁸. Potrivit alin. (2) al aceluiași articol, fapta de șantaj se sancționează mai aspru dacă amenințarea este însoțită de divulgarea, prin utilizarea mijloacelor de comunicare socială, a unor fapte care sunt susceptibile de a leza în mod grav fie reputația victimei, fie reputația unei alte persoane.

România.

În legislația penală în vigoare a României, (infracțiunea de șantaj este incriminată la art. 207 C.pen. din 2009. Potrivit alin. (1), șantajul este definit ca o acțiune de „constrângere a unei persoane să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva, în scopul de a dobândi în mod injust un folos nepatrimonial, pentru sine ori pentru altul”. La alin. (2) al art. 207 C.pen, legiuitorul român dă noțiunea legală a șantajului săvârșit prin amenințarea cu divulgarea datelor compromițătoare: „cu aceeași pedeapsă se sancționează amenințarea cu darea în vileag a unei fapte reale sau imagine, compromițătoare pentru persoana amenințată ori pentru un membru de familie al acesteia”⁹. Potrivit alin. (3) al art. 207 C.pen. român, faptele sus-menționate se sancționează mai aspru dacă sunt comise în scopul de a dobândi un folos patrimonial.

⁸ Código Penal versão à data de 24.11.21. <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675> (accesat la data de 21.10.2024).

⁹ Codul penal din 17 iulie 2009. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/223635> (accesat la data de 18.10.2024).

În doctrina românească de referință se susține că infracțiunea incriminată la art. 207 Cod pen. regrupează sub aceeași denumire două tipuri de comportamente ilicite: infracțiunea prevăzută de art. 207 alin. 1 Cod pen. este denumită șantaj în formă simplă (sau variantă tip), incriminarea de la art. 207 alin. 2 Cod pen. șantaj în formă asimilată și cea de la alin. 3 șantaj în formă agravată¹⁰.

În C.pen. anterior al României (1968), șantajul informațional era prevăzut ca formă agravantă a infracțiunii de șantaj la art. 194 alin. (2). Caracterul agravat al șantajului exprimat prin amenințarea victimei cu răspândirea știrilor defăimătoare era argumentat de către distinsul penalist român V. Dongoroz după cum urmează: „Cel amenințat preferă să procure făptuitorului un folos, decât să suporte consecințe greu de înlăturat ale unei compromiteri publice. Cu atât mai gravă este fapta de șantaj, când este săvârșită prin amenințarea dării în vileag a unor fapte imaginare; tulburarea psihică în acest caz este mult mai mare decât atunci când privește un fapt real, iar recurgerea la acest procedeu evidențiază gradul intimidant și perversiunea făptuitorului”¹¹.

Un model sancționatoriu asemănător era consacrat și în C.pen. al României din 1936. Norma era dislocată la art. 495 din Capitolul III „Delicte contra libertății individuale”, Secț. II „Amenințarea și șantajul”. Potrivit alin. (1) al art. 495 comitea delictul de șantaj și se pedepsea cu închisoare corecțională de la 6 luni la 2 ani acela care, „în scopul de a dobândi, în mod injust, pentru sine sau pentru altul, un folos material, constrângea o persoană prin violență sau amenințare, ca să facă, să nu facă sau să sufere ceva, cu condiția că fapta constituia o infracțiune mai gravă”. La alin. (2) se instituia o pedeapsă mai aspră, închisoare corecțională de la 1 la 3 ani, „dacă amenințarea consta în darea publicității de fapte, reale sau imaginare, compromițătoare pentru persoana amenințată sau o rudă a ei, ori pentru o persoană de care este legată printr-o temeinică afecțiune”¹².

În C.pen. român din 1864, fapta de șantaj era statuată la Capitolul II „Infracțiuni și delicate contra proprietății”, Secț. II „Înșelăciune sau escrocherie” și era definită ca o formă specială a escrocheriei. Pentru șantaj era sancționat cel care prin „amenințare verbală sau în scris de-a face revelațiuni sau imputațiuni difamatorii, va fi stors sau va fi cercat să stoarcă, fie bani, fie efecte de valoare, fie iscălitură sau remitere de acte sau scrisuri oarecare, care ar conține sau ar opera o obligațiune, o liberațiune sau dispozițiune”¹³.

3.2. Elemente de drept penal național

În legislația penală a Republicii Moldova, infracțiunea de șantaj este incriminată la art. 189 C.pen., situat în Capitolul VI cu titlul „Infracțiuni contra patrimoniului”. Potrivit textului de lege, elementul obiectiv al șantajului este format din aliajul a două acțiuni: acțiunea-scop reprezentată de *cerere* și acțiunea-mijloc reprezentată de *amenințare*.

Acțiunea de cerere se poate înfățișa prin trei forme: cererea de transmitere a bunu-

¹⁰ Herinean D., Relația dintre șantaj și alte infracțiuni. În: PENALMENTE / RELEVANT, nr. 1 / 2018. <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2018/09/Herinean-blackmail-and-extorsion.pdf> (accesat la data de 20.10.2024).

¹¹ Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. ș.a., Explicații teoretice ale Codului penal român, Vol. III, Partea specială, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, p. 328.

¹² Cod penal român din 1936. Text publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 65 din 18 martie 1936. <https://lege5.ro/App/Document/heztqnzu/codul-penal-din-1936> (accesat la data de 18.11.2024).

¹³ Cod penal român din 1864. Text republicat în Monitorul Oficial, Partea I din 22 octombrie 1912. <https://lege5.ro/App/Document/g42tamju/codul-penal-din-1864> (accesat la data de 18.11.2024).

rilor proprietarului, posesorului sau deținătorului; cererea de transmitere a drepturilor asupra bunurilor; cererea de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial. În cazul variantei tip, prevăzute la art. 189 alin. (1) C.pen. al RM, „amenințarea” poate îmbrăca patru forme: amenințarea cu aplicarea actelor de violență; amenințarea cu răspândirea unor știri defăimătoare; amenințarea cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor victimei; amenințarea cu răpirea victimei. În cazul variantelor agravate, acțiunile-mijloc mai pot fi săvârșite prin: aplicarea violenței nepericuloase pentru viață sau sănătate [art. 189 alin. 2 lit. c) C.pen. al RM]; amenințare cu moartea [art. 189 alin. 2 lit. d) C.pen. al RM]; deteriorarea ori distrugerea bunurilor [art. 189 alin. 2 lit. e C.pen. al RM]; aplicarea violenței periculoase pentru viață sau sănătate [art. 189 alin. 3 lit. c C.pen.]; răpirea victimei [art. 189 alin. 3 lit. c) C.pen. al RM].

În doctrina penală autohtonă rămâne a fi controversată problematica denumirii marginale a art. 189 C.pen. al RM. Într-o abordare se propune ca termenul de „șantaj”, utilizat la art. 189 C.pen., să fie modificat cu cel de „extorcare”. În calitate de argument se invocă că acțiunile de extorcare nu se conțin în șantaj, ci dimpotrivă, acțiunile de șantaj se conțin în extorcare¹⁴.

Pe același eșichier de idei se susține, că soluționarea problemei privind ajustarea conceptului formal la cel material al termenului „șantaj” prevăzut la art.189 C.pen. al RM reprezintă una dintre problemele științifice de importanță majoră, ce necesită a fi soluționată de urgență, soluționare care în primul rând are menirea de a asigura consecvența normelor juridico-penale, dar, nu în ultimul rând, și de a exclude orice confuziune cu privire la limitele interzisului de legea penală. De această dată, însă, se propune înlocuirea termenului „șantaj” din denumirea art.189 CP RM cu cel de „extorsiune”¹⁵.

Într-un alt context, se susține că utilizarea conceptului „șantaj” cu semnificații diferite în norme distincte ale C.pen. este o inadvertență gravă a puterii legislative. Într-o asemenea conjunctură, se creează impresia că autoritatea legislativă a acordat organelor îndrituite cu aplicarea legii dreptul de a stabili semnificația termenului „șantaj” la propria discreție. Din păcate, pe fundalul neglijării principiului legalității (care pretinde legiuitorului adoptarea unor prevederi legislative precise, clare și accesibile) apar erori de aplicare a normelor de drept penal¹⁶.

Din prevederile art. 189 C.pen. al RM, rezultă că cererea de transmitere a bunurilor proprietarului, posesorului sau deținătorului, a drepturilor asupra bunurilor sau cererea de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial comise prin amenințarea cu răspândirea unor știri defăimătoare despre victimă constituie **o formă distinctă a infracțiunii de șantaj**.

Prin știri defăimătoare se înțeleg orice informații care jignesc sau umilesc demnitatea persoanei (denigrează pe cineva). Chestiunea în ce măsură știrile denigrează persoana este hotărâtă în baza normelor morale. Totodată, se ia în considerație și atitudinea victimei față de evaluarea caracterului acestor informații. Știrile defăimătoare pot fi atât

¹⁴ Larii Iu., Aspecte juridico-penale și criminologice ale șantajului, Studiu monografic, Chișinău, 2004, p. 60.

¹⁵ Crijanovschi S., Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2012, p. 85-86.

¹⁶ Botnarenco M., Plămădeală Gh., Unele observații referitoare la accepțiunile conceptului „șantaj” în Codul penal. În: Juridice Moldova. <https://juridicemoldova.md/7341/unele-observatii-referitoare-la-acceptiunile-conceptului-santaj-in-codul-penal.html> (accesat la data de 18.10.2024).

false (de exemplu, scornirea că o persoană și-a construit casa cu mijloace nepotrivite din munca sa sau că ia mită etc.), cât și adevărate (de exemplu, știrea că victima suferă de o boală venerică sau de SIDA etc.)¹⁷.

În opinia autorului S. Crijanovski, „Știrile defăimătoare cu care se amenință pot viza nu doar onoarea și demnitatea persoanei, dar și reputația profesională a acesteia. [...]. *Per a contrario*, informațiile ce se referă la: practicarea prostituției; prezența bolilor psihice, contagioase, a bolilor venerice sau a sindromului imunodeficienței achiziționate; consumul de substanțe narcotice sau psihotrope; infidelitatea conjugală; nașterea copiilor în afara căsătoriei; întreruperea sarcinii; impotența de coabitare sau reproducere; violarea victimei sau săvârșirea față de ea a satisfacerii poftei sexuale în forme perverse etc. – au ca obiect onoarea și demnitatea persoanei. În același timp, trebuie să avem în vedere că ponegrirea onoarei, demnității sau reputației poate fi adusă în privința oricărei persoane, indiferent de starea ei fizică sau psihică, precum și în privința unui defunct, bunul nume al căruia este important pentru victimă”¹⁸. Autorul S. Crijanovski propune suplینirea părții textului art. 189 alin. (1) C.pen. „răspândirea unor știri defăimătoare” cu sintagma „sau confidentiale”. În viziunea autorului, o astfel de formulare ar putea îngloba potențialele ipoteze de exploatare a vulnerabilității victimei, ca de exemplu: secretul adopției, secretul confesiunii etc.

În viziunea autorului Iu. Larii, utilizarea termenului „defăimare” restrânge în mare măsură cercul informațiilor care pot fi răspândite de șantajist pentru constrângerea psihică a victimei în scopul obținerii bunurilor. În calitate de argument este invocat faptul că știrile defăimătoare se referă doar la acele acțiuni care înjosec onoarea și demnitatea persoanei. Însă constrângerea prin amenințarea cu răspândirea unor informații care se referă la comiterea infracțiunii sau a altui delict nu înjosește persoana, fiind într-o anumită măsură chiar social-utilă. De aceea, autorul consideră că ar fi oportună înlocuirea sintagmei „știri defăimătoare” din dispoziția art. 189 C.pen. cu cea de „informații, pe care victima sau apropiații ei doresc să le păstreze în taină”¹⁹.

3.3. Elemente de practică judiciară

Studiul practicii judiciare din materie ne arată că șantajul informatic este săvârșit deseori în instituțiile penitenciare drept rezultat al accesării ilegale a internetului de către persoanele condamnate. În speță instanța de judecată a constatat că „R.V., fiind deținut în Penitenciarul nr. XXXX, prin intermediul telefoniei mobile, în perioada iunie-septembrie 2020, urmărind scopul însușirii ilegale a bunurilor altei persoane, amenințând cu răspândirea unor știri defăimătoare despre C.C., manifestate prin publicarea unor poze intime ale acesteia pe rețelele de socializare, a cerut de la victimă transmiterea sumei de 10 000 lei. Ulterior instigându-l pe T.A., la data de 29 august 2020 aproximativ în jurul orei 10:30 l-a determinat pe ultimul să primească banii transmiși în sumă de 10 000 trimiși din mun. Chișinău de către C.C., la gara auto din or. XXXX (...). Astfel, acțiunile inculpatului au fost încadrate în baza art. 189 alin. (3) lit. e) C.pen.”²⁰.

¹⁷ Borodac A., Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar), Ed. Tipografia Centrală, Chișinău, 2004, p. 195.

¹⁸ Crijanovski S., Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj, op. cit., p. 87.

¹⁹ Larii Iu., Aspecte juridico-penale și criminologice ale șantajului, op. cit., 2004, p. 60.

²⁰ Decizia CSJ a RM din 2.11.2021, dosar nr. 1ra-1411/2021. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19801 (accesat la data de 10.09.2024).

Într-o altă speță, „C.M. de comun acord și prin înțelegere prealabilă cu persoane neidentificate, în perioada aprilie-mai 2020, prin inducerea în eroare a victimei XXXX, intenționat și prin fapte mincinoase, creându-și un pseudo-profil pe rețeaua de socializare „Odnoklassniki”, invocând că este deținut în penitenciarul din XXXX și are nevoie de bani pentru a se elibera din penitenciar și după eliberare se va căsători cu XXXX, a dobândit de la aceasta în 5 tranșe suma de 3145 Euro. Acțiunile subiectului au fost încadrate în baza art. 190 alin. (2) lit. b) C.pen. Tot C.M. de comun acord și prin înțelegere prealabilă cu persoane neidentificate, după ce a obținut prin înșelăciune de la partea vătămată XXXX două poze cu caracter intim, la finele lunii mai 2020, amenințând-o pe victimă cu plasarea imaginilor intime, pe care partea vătămată i le-a transmis pe rețelele de socializare, a solicitat de la ea suma de 1200 euro”. În speță, au fost identificate două fapte infracționale săvârșite etapizat de făptuitor în locul de detenție, prin utilizarea mediului online, acțiunile fiind încadrate după regulile concursului real de infracțiuni: escrocherie, art. 190 alin. (2) lit. b) C. pen., și șantaj – art. 189 alin. (2) lit. b) C.pen.

Se poate observa că săvârșirea șantajului informatic, exprimat prin forma „sextorționismului” sau „șantajul sexual”, este precedată de stabilirea dintre făptuitor și victimă a unor relații de încredere, în baza cărora victima pune la dispoziția făptuitorului date cu caracter intim, care ulterior sunt utilizate ca mijloc de șantajare. În speță, „K.D., împreună cu soția K.M., în perioada aprilie 2018 - martie 2019, au cerut de la partea vătămată P.N. 5500 Euro prin amenințări de a publica pe diferite site-uri din rețeaua internet fotografiile lui P.N. cu caracter intim, pe care aceștia le-au dobândit anterior de la partea vătămată prin rețeaua de socializare «Одноклассники», prezentându-se sub un nume străin, profitând de încrederea pe care victima a manifestat-o față de făptuitori. În total, din suma extorcată, K.D. și K.M. au primit de la victimă bani după cum urmează: la sfârșitul lunii octombrie 2018 – 200 euro; în noiembrie 2018 – 300 euro; pe 22 februarie 2019 – 150 euro; 20 martie 2019 – 500 euro, dată la care au fost reținuți în flagrant”²¹.

De cele mai multe ori săvârșirea infracțiunii de șantaj informatic este precedată de organizarea prealabilă a culegerii datelor compromițătoare despre victimă. Astfel, „B.I. prin înțelegere prealabilă și de comun acord cu fratele său B.V., dintre care ultimul aflându-se peste hotare, a organizat culegerea de informații compromițătoare, construind o schemă infracțională, prin împărțirea rolurilor, având scopul obținerii unor avantaje materiale și ilegale, au șantajat-o pe S.E. cu divulgarea unor secvențe foto și video cu caracter intim, obținute prin intermediul rețelei de socializare „WhatsApp”, au pretins ilegal suma de 8500 Euro pentru nedistribuirea acestor imagini în spațiul public. Ulterior, în vederea realizării acțiunilor sale, la data de XXXX, persoanele sus-menționate au impus partea vătămată să se deplaseze în mun. Chișinău pentru a le transmite suma solicitată. În rezultat partea vătămată a transmis, iar B.I. a primit suma necuvenită de 20000 lei, fiind reținut în flagrant”²².

În alte cazuri, culegerea datelor compromițătoare comportă un caracter clandestin. Într-o speță, D.N. și I.N., fiind soți, l-au ademenit pe C.O. la domiciliul lor în or. Sângerei, unde a fost înscenată o relație intimă între I.N. și C.O.; D.N., fiind ascuns în altă odaie, a fil-

²¹ Decizia CSJ a RM din 27.03.2023, dosar nr. 1ra-1575/2022 1-19026408-01-1ra-18112022. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23068

²² Decizia CSJ a RM din 14.03.2024, dosar nr.1 ra-1876/2023 1-22187683-01-1ra-14122023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=24577 (accesat la data de 10.09.2024).

mat acțiunile erotice dintre cei 2 doi și a inițiat un conflict cu C.O. pe fon de gelozie. Peste aproximativ zece zile, I.N. l-a contactat telefonic pe C.O., de la care a cerut suma de 3000 lei, amenințându-l cu divulgarea către prietena acestuia a înregistrărilor video în care el apare în scene intime, trimițându-i acestuia o poză drept dovadă că aceste înregistrări există. D.N. și I.N. au fost reținuți după ce au primit suma de 3.000 de lei cerută de la C.O. Au fost găsite și înregistrările video în care acesta apare în ipostaze intime. Acțiunile lui D.N și I.N. au fost calificate conform art. 189 alin. (3) lit. e) Cod penal (șantaj)²³.

Într-o altă speță, „E.M. prin înțelegere cu concubinul său C.A., în una din zilele lunii ianuarie 2018, cu scopul dobândirii bunurilor altei persoane, cunoscând că concubinul său are relații de prietenie cu M.O. și că în telefonul acestuia sunt prezente poze nud cu M.O., prin șantaj, a amenințat-o pe aceasta, prin intermediul telefoniei mobile, cu răspândirea unor știri defăimătoare, și anume cu plasarea pe rețelele de socializare a pozelor nud sau comunicarea despre aceste poze familiei ei, în mod grosolan au solicitat transmiterea mijloacelor bănești în sumă de 3 000 lei. Astfel, la data de 12.01.2018, aproximativ la orele 10.00, aflându-se în centrul orașului Bălți, i-a transmis suma de 3 000 lei lui C.A., promițându-i că va nimici pozele”²⁴.

4. REZULTATE

4.1. Șantaj sau extorcare?

Legea penală națională nu face o diferențiere netă dintre „extorcare” și „șantaj”, precum fac alte legislațiile penale (Franța, Luxemburg etc.), în care fapta de extorcare se asociază cu cererea de transmitere a unui folos material, manifestată prin orice amenințare sau constrângere, eventual prin amenințare cu aplicarea violenței, iar fapta de șantaj prin amenințarea cu „dezvăluirea sau imputarea faptelor de natură să aducă atingere onoarei sau demnității” (Franța), „amenințare scrisă sau verbală de dezvăluire sau aducere de învinuiri calomnioase sau defăimătoare” (Luxemburg) etc.

Din punct de vedere semantic, cuvântul șantaj are semnificația de „infracțiune care constă în fapta de a constrânge o persoană, prin violență sau prin amenințare, să dea, să facă, să nu facă ori să sufere ceva, cu scopul de a dobândi un folos pentru sine ori pentru altul”²⁵; „constrângere exercitată asupra cuiva prin amenințarea cu divulgarea unui secret compromițător sau prin alte mijloace de intimidare, cu scopul de a dobândi în mod injust un folos pentru sine sau pentru altul”²⁶; „constrângere exercitată asupra unei persoane în scopul de a obține un avantaj”, „mijloc folosit pentru a realiza acest scop”²⁷; „storce-re de bani prin mijloace defăimătoare”²⁸ etc. Termenul de „extorcare”, la rândul său are

23 Încheierea CSJ a RM cu privire la inadmisibilitatea recursului din 11.12.2024, dosarul nr. 1ra-273/2023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25490 (accesat la data de 10.09.2024).

24 Decizia CSJ a RM din 20.12.2021, dosar nr. 1ra-1825/2021 1-18030835-01-1ra-17082021. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20306 (accesat la data de 10.09.2024).

25 Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009. <https://dexonline.ro/sursa/dex09> (accesat la data de 20.10.2024).

26 Micul dicționar academic, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic, 2010. <https://dexonline.ro/sursa/mda2> (accesat la data de 20.10.2024).

27 Noul dicționar explicativ al limbii române, Editura Litera Internațional, 2002. <https://dexonline.ro/sursa/nodex> (accesat la data de 20.10.2024).

28 Dicționar universal al limbii române, ediția a VI-a, Lazăr Șăineanu, Editura, 1929. <https://dexonline.ro/>

semnificația de: „a obține ceva cu forța, prin amenințări, violență, șantaj”²⁹; „a obține un lucru de la cineva cu forța, prin amenințări, violență, șantaj etc.”³⁰; „a obține (ceva, în special bani) cu forța, prin amenințări; a stoarce”³¹.

Se poate observa că în Dicționarele Explicative ale limbii române mai recente, termenul de șantaj este abordat într-o accepțiune largă, de infracțiune care presupune constrângerea victimei, prin aplicarea violenței sau prin orice amenințare săvârșită cu scopul de a dobândi un folos material³². În accepțiunea tradițională (clasică), termenul are o semnificație mai îngustă și presupune fapta de constrângere prin amenințarea victimei cu divulgarea de date compromițătoare în scopul obținerii unui folos material injust.

Referitor la semnificația etimologică a cuvântului „extorcare”, este vădită accepțiunea largă a termenului care, pe lângă aplicarea forței fizice, amenințarea de orice fel, include șantajul ca formă de constrângere exercitată asupra victimei. Prin urmare, este vădit raportul de parte-întreg dintre extorcare și șantaj, în care șantajul constituie o formă de comitere a extorcării, ce presupune amenințarea victimei cu răspândirea informațiilor compromițătoare în scopul obținerii unui avantaj material.

Prin urmare, la intitularea art. 189 C.pen. al RM, legiuitorul a făcut uz de regula ficțiunii juridice, oferind cuvântului „șantaj” o semnificație mai vastă decât cea pe care o are în vorbirea curentă, asimilând-o cu cea de „extorcare”. În viziunea noastră, schimbarea cuvântului „șantaj” cu „extorcare” sau „extorsiune” în titlul normei incriminatoare nu este în măsură să influențeze sfera de aplicare a art. 189 C.pen. al RM. În general, funcțiunile juridice sunt aplicate deseori la descrierea infracțiunilor în legea penală, urmărindu-se prin aceasta, în principal, nuanțarea semnificației juridico-penale a unor termeni și expresii utilizate la descrierea infracțiunilor. În legislația penală, prin ficțiuni juridice sunt create „noțiuni juridice” utilizate în sens strict penal. Important, însă, este ca prin aplicarea funcțiunilor juridice de către legiuitor să nu fie distorsionat sensul legii penale și să nu se creeze premise de aplicări arbitrare a legii penale.

Totuși, din perspectiva unei evoluții progresive a legislației penale naționale, considerăm oportună soluția unei diferențieri conceptuale dintre fapta de „extorcare” și cea de „șantaj”. În accepțiunea noastră, de *lege ferenda*, acest lucru poate fi realizat prin descrierea în cadrul normei art. 189 C.pen. a două fapte infracționale: „extorcarea” și „șantajul”. Acest lucru ar fi posibil prin reformularea titlului normei din „șantaj” în „extorcare sau șantaj” cu descrierea la alin. (1) al art. 189 C.pen. a faptei de „extorcare”, iar la alin. (2) al art. 189 C.pen al RM a faptei de „șantaj” (a se vedea concluziile).

Întru promovarea acestui model legislativ incriminator învederăm mai multe argumente. Definirea legislativă a termenilor de „extorcare” și de „șantaj” ar doza claritatea și previzibilitatea legii penale naționale. Acest lucru se impune cu pregnanță pentru

sursa/dulr6 (accesat la data de 22.10.2024).

29 Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită, op. cit. <https://dexonline.ro/sursa/dex09> (accesat la data de 21.10.2024).

30 Micul dicționar academic, ediția a II-a Academia Română, op. cit. <https://dexonline.ro/sursa/mda2> (accesat la data de 21.10.2024).

31 Dicționar de neologisme, Florin Marcu și Constant Maneca, Editura Academiei, București, 1986. <https://dexonline.ro/sursa/dn> (accesat la data de 21.10.2024).

32 Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită, op. cit. <https://dexonline.ro/sursa/dex09> (accesat la data de 21.10.2024).

uniformizarea înțelesului cuvintelor „extorcare” și „șantaj”, utilizate la descrierea altor infracțiuni decât cea prevăzută la art. 189 C.pen. al RM. În contextul remanierii legislative propuse, termenii vizați vor avea unul și același înțeles în interpretarea tuturor infracțiunilor la care sunt prevăzute ca semne constitutive. Spre exemplu, la art. 246 alin. (2) CP al RM este prevăzută ca formă agravantă a infracțiunii de „împiedicare a realizării drepturilor asociațiilor (acționarilor) societății comerciale și privarea nelegitimă de aceste drepturi” săvârșirea faptei *prin constrângerea unui asociat (acționar) sau unui membru al consiliului societății comerciale să voteze în anumit fel sau să refuze să voteze prin șantaj, precum și prin amenințarea cu violență, distrugere sau deteriorare a bunurilor...* (sb. ns.).

Interpretarea agravantei trezește confuzii, întrucât termenul de „șantaj” la art. 246 alin. (2) CP al RM prin natura lucrurilor nu poate avea același înțeles pe care îl are de *lege lata* la art. 189 alin. (1) C.pen. Intuim că în cazul acestei infracțiuni legiuitorul face o distincție dintre șantaj și alte tipuri de amenințări (aplicarea violenței, distrugere sau deteriorare de bunuri), dând de înțeles că șantajul presupune amenințarea victimei cu divulgarea unor date compromițătoare. Un alt exemplu îl constituie infracțiunea de „sustragere sau extorcare a drogurilor sau a etnobotanicelor”, incriminată la art. 217⁴ C.pen., și cea de „corupere pasivă săvârșită prin extorcare”, prevăzută la art. 324 alin. 4) lit. a) C.pen. al RM. Astfel, în cazul primei infracțiuni cuvântul „extorcare” are semnificația de „șantaj”, prevăzut la art. 189 alin. (1) C.pen., iar în cel de al doilea caz are o altă semnificație, nedefinită de legea penală, însă care este interpretată în practica judiciară uniformizată³³.

Un alt argument, întrevăzut de noi, pentru definirea separată a „extorcării” îl constituie extinderea sferei de incidență a art. 189 C.pen. și la alte forme de amenințare decât cele enumerate în dispoziția în vigoare a normei. Acest lucru va spori efectul descurajator al legii penale în privința unor conduite de pericol, care deși de *lege lata* nu cad sub incidența normei de la art. 189 C.pen., însă prin natura lucrurilor și pericolului social pot fi asimilate infracțiunii de șantaj. Textul normativ al art. 189 C.pen., în varianta sa tipică, prevede doar patru forme de amenințări prin care poate fi comisă fapta de șantaj (amenințarea cu aplicarea violenței, distrugerea sau deteriorarea bunurilor, divulgarea informațiilor defăimătoare și amenințarea cu răpirea victimei).

³³ Potrivit pct. 7 al Hotărârii Plenului CSJ a Republicii Moldova Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația drogurilor, etnobotanicelor sau analoagelor acestora și a precursorilor nr. 2 din 26.12.2011: „Prin extorcare de droguri sau etnobotanice se înțelege cererea de transmitere a astfel de substanțe adresată proprietarului, posesorului sau deținătorului acestora cu amenințarea cu violență sau cu răspândirea unor știri defăimătoare despre persoana respectivă, rudele sau apropiații acesteia, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului ori cu răpirea persoanei respective, a rudelor sau a apropiaților acesteia”. A se vedea: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=251. Pe de altă parte, în baza interpretărilor explicative ale Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014: „extorcarea ca modalitate normativă a faptei prejudiciabile în contextul variantei agravate de la art.324 alin.(2) lit.c) CP, se poate realiza prin una din următoarele modalități faptice: punerea victimei în situația care o determină să-i transmită coruptului remunerația ilicită, pentru a preîntâmpina producerea efectelor nefaste pentru interesele legitime sau ilegite ale victimei; amenințarea cu lezarea intereselor legitime sau ilegite ale victimei (nu lezarea efectivă), în cazul în care aceasta nu-i transmite coruptului remunerația ilicită; nesatisfacerea solicitării victimei, astfel încât aceasta este nevoită să transmită remunerația ilicită către corupt, pentru a evita lezarea unor interese legitime sau ilegite ale victimei”. A se vedea: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248

Astfel, într-o speță „I.R. a fost învinuit că, în perioada cuprinsă între 05 mai și 13 mai 2021, a comis fapte de șantaj. Acesta a sustras plăcuțe de înmatriculare de la 20 de autovehicule din sectorul XXXX, mun. XXXX, lăsând pe parbriz bilete cu numărul său de telefon și referința aplicației „Telegram”. Prin mesaje, el a cerut câte 2.000 de lei de la fiecare proprietar pentru returnarea plăcuțelor, amenințând cu deteriorarea acestora. La 11 mai 2021, prin mobile banking, el a primit 1.000 de lei de la V.T. Între 14-20 mai 2021, el a obținut 23.600 de lei de la alte victime, utilizând aplicația web money”³⁴. Din speță rezultă că în privința victimei făptuitorul a aplicat amenințarea cu distrugerea bunurilor. Însă cum ar fi fost încadrată fapta, dacă făptuitorul ar fi amenințat-o pe victimă cu refuzul de a restitui plăcuțele de înmatriculare sustrate de făptuitor? Bineînțeles că s-ar fi exclus imputarea art. 189 C.pen. al RM, întrucât norma incriminatoare nu prevede o asemenea formă de amenințare aplicabilă în privința victimei pentru obținerea bunurilor, drepturilor asupra bunurilor și constrângerea realizării altor acțiuni patrimoniale.

Prevederea limitativă doar a anumitor forme de amenințare face imposibilă aplicarea art. 189 C.pen. al RM în privința acțiunilor de cerere a bunurilor sau a drepturilor patrimoniale, însoțite de alte forme de amenințare susceptibile de a împiedica libertatea psihică a victimei de a-și gestiona drepturile patrimoniale. Din categoria acestor amenințări fac parte: amenințarea cu încălcarea unor drepturi și libertăți fundamentale ale persoanei, amenințarea cu viol, avort, privațiune ilegală de libertate, abuz de putere sau abuz de poziție de vulnerabilitate etc. Prin urmare, de *lege ferenda*, considerăm că extorcarea de bunuri, drepturi asupra bunurilor sau de alte drepturi patrimoniale poate fi realizată prin orice tip de amenințări susceptibile de a leza libertatea psihică a persoanei de a dispune de drepturile sale patrimoniale.

În final mai menționăm, nu în ultimul rând însă, că definirea și incriminarea separată a faptei de „extorcare” de cea de „șantaj” va facilita buna înțelegere a conceptelor din perspectiva științei juridice și va oferi o fluentă și o corectitudine sporită discursului juridico-penal.

4.2. Noi perspective de descurajare penală a șantajului informatic.

Studiul practicii judiciare atestă o creștere exponențială a șantajului săvârșit cu utilizarea tehnologiilor informaționale, inclusiv în mediul online. Tehnologiile informaționale și mediul online facilitează atât șantajul săvârșit prin amenințarea răspândirii unor date compromițătoare, cât și șantajul prin alte forme de amenințare, precum distrugerea sau deteriorarea bunurilor, aplicarea violenței, răpirea victimei. După caz, mediul online este folosit pentru identificarea victimei, stabilirea contactului cu victime, culegerea unor date compromițătoare, comunicarea cererii însoțită de amenințare cu divulgarea datelor defăimătoare etc.

Mai ales, în practica judiciară națională și cea internațională, se atestă creșterea cazurilor de „sextorsionsim” sau a „șantajului sexual” prin intermediul site-urilor și aplicațiilor de dating. Mecanismul de comitere a acestei infracțiuni constă în stabilirea inițială a unor relații de încredere dintre făptuitor și victimă, în cadrul cărora primul solicită de la cea din urmă poze intime. După ce făptuitorul obține pozele solicitate, victima este amenințată prin intermediul aplicațiilor cu răspândirea acestor date compromițătoare dacă nu trans-

³⁴ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 5.12.2024, dosar nr. 4-1re-26/2023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25476 (accesat la data de 14.11.2021).

mite către șantajist o anumită sumă de bani sau alte foloase materiale solicitate. Scopul principal al sextorsionismului, spre deosebire de alte fenomene de acest gen, nu este de a atrage o victimă la o întâlnire personală, ci de a o șantaja pentru a obține bani sau alte foloase necuvenite.

O altă formă a șantajului informatic constă în preluarea de către șantajist al controlului asupra dispozitivelor electronice ale victimei, precum ar fi calculatoare personale, laptopuri, telefoane, tablete etc. În context, făptuitorii afișează pe ecranul dispozitivelor electronice mesaje amenințătoare, prin care victimei i se aduce la cunoștință că sistemul informatic va rămâne criptat și nu vor putea fi recuperate datele, dacă aceasta nu va plăti o sumă de bani șantajistului.

Prin șantaj informatic se are în vedere șantajul prin care cererea bunurilor, drepturilor asupra bunurilor sau cererea de săvârșire a altor acțiuni cu caracter patrimonial însoțită de amenințarea victimei este săvârșită prin utilizarea de către făptuitor a sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială. Nu este obligatoriu ca ambele acțiuni, adică atât cererea (acțiunea-scop) cât și amenințarea (acțiunea-mijloc) să fie comise prin utilizarea de către făptuitor a sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială. Pentru existența acestei forme de comitere a infracțiunii de șantaj este suficient ca măcar una dintre acțiunile sus-menționate să fie săvârșită prin aceste mijloace. Prin urmare, ceea ce definește noțiunea de șantaj informatic este mijlocul de comitere a infracțiunii.

În viziunea noastră, utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială vădese un pericol social sporit al faptei de șantaj. În primul rând, făptuitorul profită de vulnerabilitatea victimei, manifestată prin încrederea și speranța acesteia că datele, inclusiv cele cu caracter intim, care sunt puse la dispoziția făptuitorului vor fi utilizate cu bună-credință și nu în scop compromițător. În cel de al doilea rând, utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială, prin definiție presupune o extensie a relațiilor sociale la care se atentează prin comiterea faptei de șantaj. Astfel, în speță poate fi identificat un obiect juridic special facultativ, reprezentat de totalitatea relațiilor sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea confidențialității și disponibilității datelor informaționale. În cel de al treilea rând, mai ales în cazul șantajului săvârșit prin amenințarea cu răspândirea datelor compromițătoare, pot fi identificate ca obiect juridic special facultativ și relațiile sociale ce sunt condiționate de protejarea onoarei, demnității și reputației persoanei în mediul social. În cel de al patrulea rând, tendințele de răspândire a acestui tip de manifestare infracțională solicită reorientarea politicii penale în direcția dozării efectului descurajator al legii penale.

Argumentele sus-menționate justifică, pe de o parte, odată în plus oportunitatea incriminării distincte și individualizării legale diferențiate a faptei de „șantaj” în raport cu fapta de „extorcare”, pe de altă parte, oportunitatea prevederii în calitate de formă agravată a șantajului informatic săvârșit prin „utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială” (a se vedea concluziile).

Dintr-o altă perspectivă optăm pentru reformularea în textul art. 189 C.pen. al RM a expresiei „cu răspândirea unor știri defăimătoare” în formula „cu divulgarea unor date compromițătoare”. În viziunea noastră, expresia „date compromițătoare” conturează mai pronunțat natura juridică a infracțiunii de șantaj săvârșit prin amenințarea comunicării datelor susceptibile de a știrbiri reputația, adică părerea publică despre victimă, felul în care aceasta este cunoscută sau apreciată. Potrivit DEX-ului, „a compromite” înseamnă: „a

face să-și piardă sau a-și pierde buna reputație; a (se) discreditat”³⁵; „a-l pune (pe cineva) într-o lumină nefavorabilă, a face să-și piardă buna reputație, a da de rușine”³⁶. La rândul său, verbul a „defăima” înseamnă: „a vorbi de rău pe cineva sau a vorbi rău despre ceva; a ponegri, a calomnia”³⁷; „a vătăma reputația cuiva; a bârfi, a huli, a ponegri”³⁸. Reieșind din semnificația semantică a cuvintelor sus-menționate, rezultă că „defăimarea” nu presupune neapărat doar comunicarea datelor prin care victima este discreditată public. Ideea de discreditare publică, afectare a bunei reptații și imagini este de fiecare dată reflectată prin adjectivul „compromițator”.

În plus, considerăm că condiția de grad prejudiciabil al infracțiunii de șantaj este îndeplinită din momentul în care victima este amenințată cu „divulgarea” datelor compromițătoare, adică cu dezvăluirea sau darea în vileag a acestora, pentru a le face cunoscute de una sau mai multe persoane. La rândul său, acțiunea de răspândire este o activitate mai complexă, care, de regulă, poartă un caracter sistematic și presupune propagarea sau difuzarea unor informații compromițătoare.

5. CONCLUZII.

În lumina argumentelor invocate mai sus, propunem un nou concept legislativ de formulare a normei incriminatorii prevăzute la art. 189 C.pen. al RM, prin care, pe de o parte, se face o distincție graduală dintre „extorcere” și „șantaj”, iar, pe de altă parte, este prevăzut **„șantajul informatic” ca formă agravantă a infracțiunilor vizate, după cum urmează:**

Articolul 189. Extorcarea și șantajul

(1) Extorcarea, adică cererea nejustificată de a se transmite bunurile ori dreptul asupra acestora sau de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial, însoțite de orice formă de amenințare a proprietarului, posesorului sau deținătorului, inclusiv a rudelor sau apropiaților acestora

se pedepsește cu amendă în mărime de la 600 la 850 de unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 4 ani.

(2) Șantajul, adică cererea nejustificată de a se transmite bunurile ori dreptul asupra acestora sau de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial însoțite de amenințarea persoanelor prevăzute la alin. (1) cu divulgarea unor date compromițătoare,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 750 la 950 de unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(2) Extorcarea sau șantajul săvârșit:

b) de două sau mai multe persoane;

c) cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viață sau sănătate;

d) prin amenințare cu moartea;

³⁵ Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită, op. cit.. <https://dexonline.ro/sursa/dex09> (accesat la data de 21.10.2024).

³⁶ Dicționarul limbii române literare contemporane. Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), Al. Rosetti et al. (colectiv), Ed. Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957. <https://dexonline.ro/sursa/dlrlc> (accesat la data de 21.10.2024).

³⁷ Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită, op. cit.. <https://dexonline.ro/sursa/dex09> (accesat la data de 25.10.2024).

³⁸ Dicționarul limbii române literare contemporane. Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), op. cit., <https://dexonline.ro/sursa/dlrlc> (accesat la data de 25.10.2024).

iulie - septembrie 2024

e) cu deteriorarea ori distrugerea bunurilor;
f) împotriva donatorilor partidelor politice sau ai concurenților electorali;
g) prin utilizarea sistemelor informatice sau a rețelelor de comunicare socială;
se pedepsește cu închisoare de la 5 la 7 ani cu amendă în mărime de la 850 la 1350 de unități convenționale.

(4) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3):

- a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;
- b) săvârșite cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă;
- c) însoțite de violență periculoasă pentru viață sau sănătate;
- d) săvârșite cu deosebită cruzime;

e) urmate de dobândirea bunurilor cerute;

se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 10 ani cu amendă în mărime de la 1850 la 2350 de unități convenționale.

(5) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3) sau (4), însoțite de răpirea sau privarea de liberate a proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora,

se pedepsește cu închisoare de la 10 la 13 ani.

(6) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3), (4) sau (5), dacă valoarea bunurilor depășește 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin Hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsesc cu închisoare de la 11 la 13 ani.

(7) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3), (4), (5) sau (6), dacă valoarea bunurilor depășește 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin Hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsesc cu închisoare de la 13 la 15 ani.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

Criminal justice (public order) act, 1994. <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1994/act/2/enacted/en/html> (accesat la data de 17.11.2024).

Theft Act (Northern Ireland) 1969. <https://www.legislation.gov.uk/apni/1969/16/contents>(accesat la data de 17.11.2024).

Kopecký Kamil, Online blackmail of Czech children focused on so-called “sextortion” (analysis of culprit and victim behaviors). *Telematics and informatics*, vol. 34, nr. 1, 2017. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0736585316300090> (accesat la data de 17.10.2024).

Larceny Act 1916. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/50/enacted> (accesat la data de 17.11.2024).

Chen Yehudai, Informational Blackmail: Survived by Technicality. *MARQUETTE LAW REVIEW*, Issue 4, Summer 2009, Volum 92, p. 780-827. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1916/50/enacted> (accesat la data de 17.10.2024).

Code pénal de la République Française. <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section> (accesat la data de 18.10.2024).

Code pénal version consolidée applicable ou 08.03.2024. <https://legilux.public.lu/eli/>

- etat/leg/code/penal/20240308 (accesat la data de 18.10.2024).
- Código Penal versão à data de 24.11.21. <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675> (accesat la data de 21.10.2024).
- Codul penal al României din 17 iulie 2009. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/223635> (accesat la data de 18.10.2024).
- Herinean D., Relația dintre șantaj și alte infracțiuni. În: PENALMENTE / RELEVANT, nr. 1 / 2018. <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2018/09/Herinean-blackmail-and-extorsion.pdf> (accesat la data de 20.10.2024).
- Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. ș.a., Explicații teoretice ale Codului penal român, Vol. III, Partea specială, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971.
- Cod penal român din 1936. Text publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 65 din 18 martie 1936. <https://lege5.ro/App/Document/heztqznu/codul-penal-din-1936> (accesat la data de 18.11.2024).
- Cod penal român din 1864. Text republicat în Monitorul Oficial, Partea I din 22 octombrie 1912. <https://lege5.ro/App/Document/g42tamju/codul-penal-din-1864> (accesat la data de 18.11.2024).
- Larii Iu., Aspecte juridico-penale și criminologice ale șantajului, Studiu monografic, Chișinău, 2004.
- Crijanovschi S., Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2012.
- Botnarenco M., Plămădeală Gh., Unele observații referitoare la accepțiunile conceptului „șantaj” în Codul penal. În: Juridice Moldova. <https://juridicemoldova.md/7341/unele-observatii-referitoare-la-acceptiunile-conceptului-santaj-in-codul-penal.html>.
- Borodac A., Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar), Ed. Tipografia Centrală, Chișinău, 2004.
- Decizia CSJ a RM din 2.11.2021, dosar nr. 1ra-1411/2021. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19801 (accesat la data de 10.09.2024).
- Decizia CSJ a RM din 27.03.2023, dosar nr. 1ra-1575/2022 1-19026408-01-1ra-18112022. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23068 (accesat la data de 10.09.2024).
- Decizia CSJ a RM din 14.03.2024, dosar nr. 1ra-1876/2023 1-22187683-01-1ra-14122023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=24577 (accesat la data de 10.09.2024).
- Încheierea CSJ a RM cu privire la inadmisibilitatea recursului din 11.12.2024, dosarul nr. 1ra-273/2023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25490 (accesat la data de 10.09.2024).
- Decizia CSJ a RM din 20.12.2021, dosar nr. 1ra-1825/2021 1-18030835-01-1ra-17082021. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20306 (accesat la data de 10.09.2024).
- Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009. <https://dexonline.ro/sursa/dex09> (accesat la data de 20.10.2024).
- Micul dicționar academic, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic, 2010. <https://dexonline.ro/sursa/mda2> (accesat la data de 20.10.2024).

- Noul dicționar explicativ al limbii române, Editura Litera Internațional, 2002. <https://dexonline.ro/sursa/nodex> (accesat la data de 20.10.2024).
- Dicționar universal al limbii române, ediția a VI-a, Lazăr Șăineanu, 1929. <https://dexonline.ro/sursa/dulr6> (accesat la data de 22.10.2024).
- Dicționar de neologisme, Florin Marcu și Constant Maneca, Editura Academiei, București, 1986. <https://dexonline.ro/sursa/dn> (accesat la data de 21.10.2024).
- Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația drogurilor, etnobotanicelor sau analogelor acestora și a precursorilor nr. 2 din 26.12.2011.
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014 https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 (accesat la data de 1.11.2021).
- Decizia CSJ a Republicii Moldova din 5.12.2024, dosar nr. 4-1re-26/2023. https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25476 (accesat la data de 14.11.2021).
- Dicționarul limbii române literare contemporane. Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), Al. Rosetti et al. (colectiv), Ed. Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957. <https://dexonline.ro/sursa/dlrlc> (accesat la data de 21.10.2024).